

บทบาทสถาบันการศึกษาพยาบาลสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

Role of Nursing Education Institute Towards ASEAN Community

บทความวิชาการ

รัชณี บุญกล้า* ปราณี อ่อนศรี**

Ruchanee Boonklam, R.N., M.N.Sc.*

Pranee Onsri, R.N., M.Sc., Ed.D.**

บทคัดย่อ

การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทยส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคมไทย หนึ่งในภาคส่วนนั้นคือสถาบันการศึกษาที่ผลิตพยาบาลวิชาชีพ เพราะประชาชนประเทศต่าง ๆ ในประชาคมอาเซียนทั้ง 10 ประเทศต่างก็ต้องการพยาบาลที่มีคุณภาพ สามารถให้การพยาบาลข้ามวัฒนธรรมได้ สถาบันการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างมากในการปรับตัวที่จะผลิตพยาบาลวิชาชีพให้สอดคล้องต่อการเข้าสู่ประชาคม ASEAN โดยเพิ่มศักยภาพที่จะรับนักศึกษาเพื่อผลิตพยาบาลวิชาชีพและอาจารย์พยาบาลที่มีคุณภาพ คุณวุฒิ และประสบการณ์ที่เพียงพอต่อการเป็นอาจารย์และพยาบาลวิชาชีพสำหรับประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน

คำสำคัญ : สถาบันการศึกษาพยาบาล, ประชาคมอาเซียน

Abstract

Thailand is entering to ASEAN community, positive and negative impacts for all sectors of society were happened, especially nursing education institute. According to the 10 countries in the ASEAN countries needs to provide quality nursing care across cultures. Nursing education institute is extremely important adaptation to produce nurses that can work in ASEAN community, additional, their competencies in dealing with cultural diversity and attitude towards cultural changes.

Keywords: Nursing Education Institute, ASEAN Community

บทนำ

อาเซียนก่อตั้งขึ้นโดยตราสารที่เรียกว่า ปฏิญญาอาเซียน หรือที่รู้จักในชื่อปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) ในช่วง ค.ศ. 1967 อาเซียนต้องอาศัยรูปแบบความร่วมมือเชิงมิตรภาพในภูมิภาคและเล็งการกำหนดสิทธิหน้าที่ในทางกฎหมายระหว่างประเทศ ประกอบด้วยสมาชิก 10 ประเทศ คือ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์

บรูไนดารุสซาลาม เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศในภูมิภาค ดำรงสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่นคงทางการเมือง สร้างสรรค์ความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม และการกินดีอยู่ดีของประชาชน บนพื้นฐานความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก ต่อมาอาเซียนได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและ

Corresponding Author: *พันเอกหญิง อาจารย์พยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

**พันโทหญิง ดร. อาจารย์พยาบาล ภาควิชาความรู้พื้นฐาน กองการศึกษา วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก

E-mail: pranosi@hotmail.com

วัฒนธรรมอาเซียน (พ.ศ. 2552 - 2558) โดยให้ความสำคัญต่อการจัดตั้งประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เป้าหมายเพื่อให้เกิดประชาคมอาเซียนโดยประชาชนเป็นศูนย์กลาง และมีสังคมที่รับผิดชอบเพื่อก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความเป็นเอกภาพในหมู่ประชาชาติ เสริมสร้างอัตลักษณ์ร่วมกัน และทำให้เกิดเป็นสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ส่งผลให้คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ และสวัสดิการของประชาชนดีขึ้น ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน มุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จัดให้ประชาชนมีโอกาสทางการศึกษาอย่างเที่ยงธรรมในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ส่งเสริมและลงทุนในด้านการศึกษา และการเรียนรู้ ตลอดชีวิตการฝึกอบรมและการเสริมสร้างขีดความสามารถ ส่งเสริมนวัตกรรมและการประกอบการ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเชิงประยุกต์ในการดำเนินกิจกรรมด้านสังคมและเศรษฐกิจ แผนงานดังกล่าว ได้ให้ความสำคัญต่อการบูรณาการด้านการศึกษาให้เป็นวาระของอาเซียนด้านการพัฒนา การสร้างความรู้โดยเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึง ส่งเสริมการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กปฐมวัย และการปลูกฝังเรื่องของอาเซียนในกลุ่มเยาวชนผ่านทางการศึกษา และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างอัตลักษณ์อาเซียน ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าสามารถแข่งขันในระดับสากลได้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. ม.ป.ป. : ออนไลน์)

การเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบาย 5 ประการในการดำเนินงานตามปฏิญญาอาเซียนด้านการศึกษา เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการอาเซียนด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วยนโยบายที่ 1 การเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารและเจตคติที่ดีเกี่ยวกับอาเซียน เพื่อสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษา และประชาชน เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ภายในปี 2558 นโยบายที่ 2 การพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนให้มีทักษะที่เหมาะสม เพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน เช่น ความรู้ภาษาอังกฤษ ภาษาเพื่อนบ้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะและความชำนาญการที่สอดคล้องกับการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรมและการเพิ่มโอกาสในการทำงานทำของประชาชนรวมทั้งการพิจารณาแผนผลิตกำลังคน

นโยบายที่ 3 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา เพื่อส่งเสริมการหมุนเวียนของนักศึกษา ครู และอาจารย์ในอาเซียน รวมทั้งเพื่อให้มีการยอมรับในคุณสมบัติทางวิชาการร่วมกันในอาเซียน การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบัน การศึกษาต่าง ๆ และการแลกเปลี่ยนเยาวชน การพัฒนาระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งช่วยสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต การส่งเสริมและปรับปรุงการศึกษาด้านอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมทางอาชีพทั้งในขั้นต้นและขั้นต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมและเพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างสถาบัน การศึกษาของประเทศสมาชิกของอาเซียน นโยบายที่ 4 การเตรียมความพร้อมเพื่อเปิดเสรีการศึกษาในอาเซียน เพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย การจัดทำความตกลงยอมรับร่วมด้านการศึกษา การพัฒนาความสามารถ ประสบการณ์ในสาขาวิชาชีพสำคัญต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปิดเสรีการศึกษาควบคู่กับการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน และนโยบายที่ 5 การพัฒนาเยาวชน เพื่อเป็นทรัพยากรสำคัญในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ม.ป.ป. : ออนไลน์)

ผลของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทย ส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อทุกภาคส่วนของสังคมไทย หนึ่งในภาคส่วนนั้นคือสถาบันการศึกษาที่ผลิตพยาบาลวิชาชีพ เพราะประชาชนประเทศต่าง ๆ ในประชาคมอาเซียน ทั้ง 10 ประเทศต่างก็ต้องการพยาบาลที่มีคุณภาพ สามารถให้การพยาบาลข้ามวัฒนธรรมได้ ซึ่งใน 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียน นอกจากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับด้านการศึกษาแล้ว ยังมีประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASCC) ที่มีส่วนในการขับเคลื่อนความร่วมมือทางด้านการศึกษาในกรอบอาเซียน ซึ่งมีจุดหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอาเซียนส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยใช้ภาษาในการทำงานเป็นภาษาอังกฤษ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) ลักษณะสำคัญของการพยาบาลข้ามวัฒนธรรมคือการดูแลที่มีความหลากหลายของวัฒนธรรม ทฤษฎีการพยาบาลข้ามวัฒนธรรมได้พัฒนามากว่า 30 ปี โดยการปฏิบัติการพยาบาลจากการดูแลแบบดั้งเดิมและวัฒนธรรมเดียวสู่การปฏิบัติการพยาบาลที่หลากหลาย (Leiniger, 1997 อ้างถึงใน ทศนา บุญทอง และรุจา ภูไพบูลย์, 2554) การดูแลหรือการพยาบาลข้ามวัฒนธรรมเป็นการทำให้ผู้ป่วยได้รับการ

ดูแลอย่างเหมาะสมตามความต้องการและความจำเป็นของแต่ละบุคคล การปฏิบัติการพยาบาลมุ่งประเด็นไปที่ค่านิยมของการดูแล ความเชื่อและการปฏิบัติของบุคคลแต่ละกลุ่มที่มีวัฒนธรรมที่เหมือนหรือแตกต่างโดยการดูแลที่เป็นสากล อนึ่งความจำเป็นในการดูแลผู้ป่วยที่มีวัฒนธรรมแตกต่างอาจารย์พยาบาลควรตระหนักเสมอในการเป็นแบบอย่างถึงความเคารพในบุคคล มีความไวต่อความรู้สึก มีความรู้ในเรื่องวัฒนธรรม มีความสามารถ มีประสิทธิภาพ และการดูแลที่มีความสอดคล้องและเข้ากันได้ (Goldman, Monroe, and dubo, 1996 อ้างถึงใน อรรพรรณ จุลวงษ์, 2557) ขณะเดียวกันต้องเข้าใจการปฏิบัติการพยาบาลข้ามวัฒนธรรมซึ่งแบ่งเป็น 3 แบบคือ 1) การปฏิบัติการพยาบาลที่คงไว้ซึ่งแบบแผนการดูแลพื้นฐานของผู้รับบริการ 2) การปฏิบัติการพยาบาลที่ปรับแผนการดูแลพื้นฐานของผู้รับบริการเข้ากับวัฒนธรรมของวิชาชีพพยาบาล 3) การปฏิบัติการพยาบาลที่พัฒนาแบบแผนวัฒนธรรมการดูแลขึ้นใหม่ (Andrew, 2003 อ้างถึงใน รัตนา จารุวรรณ, 2553) สมรรถนะเชิงวัฒนธรรม (Cultural competence) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมของทุกคนในการทำความเข้าใจความหลากหลายของสมาชิกอาเซียน คือการให้ความหมายของสมรรถนะของพยาบาลซึ่งมีความเฉพาะเจาะจงในเชิงวัฒนธรรม เช่น ความสามารถในการให้คุณค่าต่อความหลากหลาย ความสามารถในการประเมินวัฒนธรรม ความสามารถในการตระหนักว่าทุกสิ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อต้องเผชิญหน้ากับวัฒนธรรม การสร้างองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม การพัฒนาหรือปรับระบบบริการที่สะท้อนถึง ความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ทั้งระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม (ศิริพร จิรวัฒน์กุล, 2555)

บทบาทสถาบันการศึกษาพยาบาล

ด้านการศึกษาพยาบาลนั้น ประเทศไทยมีศักยภาพที่จะเป็น Nursing Education Hub ที่มีศักยภาพที่จะรับนักศึกษาเพื่อผลิตพยาบาลวิชาชีพ และอาจารย์พยาบาลที่มีคุณภาพ คุณวุฒิ และประสบการณ์ที่เพียงพอต่อการเป็นอาจารย์และพยาบาลวิชาชีพสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียน สถาบัน การศึกษาจึงต้องมีการเตรียมพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน บทบาทที่สำคัญ มีดังนี้ (วิจิตร ศรีสุพรรณ, สจิตรา เหลืองอมรเลิศ และกฤษดา แสงวดี, 2555)

1. สนับสนุนสถาบันการศึกษาที่สภาการพยาบาลรับรอง รับนักศึกษาจากประเทศสมาชิกอาเซียนและเพื่อนบ้าน

อื่นที่ยังขาดแคลนพยาบาลตามโครงการความร่วมมือ หรือการร้องขอระดับรัฐบาลหรือสถาบัน การศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นหลักสูตรปกติหรือหลักสูตรนานาชาติ และให้สถาบันการศึกษาที่มีโครงการรับนักศึกษา ทั้งนี้ต้องรายงานข้อมูล และจำนวนรับให้กับสภาการพยาบาลทุกปีการศึกษา

2. ส่งเสริมการผลิตพยาบาลเพิ่ม เพื่อให้เพียงพอับความต้องการของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีอาจารย์ผู้สอนที่มีคุณวุฒิ ประสบการณ์ และจำนวนตามเกณฑ์

3. สนับสนุนให้มีการจัดทำโครงการเพื่อผลิตอาจารย์พยาบาลทดแทนอาจารย์ที่กำลังจะเกษียณอายุราชการหรือเกษียณอายุการทำงานใน 10 ปีข้างหน้า ซึ่งมีถึงร้อยละ 27 ของอาจารย์ทั้งหมด และเมื่อคิดเฉพาะอาจารย์ปริญญาเอกที่จะเกษียณอายุราชการใน 10 ปี ข้างหน้า จะสูญเสียถึง 44.8% ของอาจารย์วุฒิปริญญาเอกทั้งหมด (ดร.ณิ รุจกรกานต์, 2555) ทั้งนี้เพื่อให้มีอาจารย์ที่มีคุณวุฒิ ประสบการณ์ และจำนวนเพียงพอสำหรับการผลิตพยาบาลในอนาคตให้เพียงพอับความต้องการของประเทศ ขยายเวลาการเกษียณอายุราชการ

4. สนับสนุนให้มีโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาพยาบาลกับประเทศสมาชิกอาเซียน สนับสนุนให้มีการจัดตั้งสมาพันธ์นักศึกษาพยาบาลของอาเซียน

สถาบันการศึกษาพยาบาลควรมีการเตรียมความพร้อมควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมของพยาบาลตามที่สูงจิตรรา เหลืองอมรเลิศ (2555) กล่าวไว้ดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพผู้บริหาร/ผู้นำการพยาบาลพยาบาลชั้นสูง และผู้ที่จะมีรับผิดชอบปฏิบัติงานด้านอาเซียนของหน่วยงาน

2. พัฒนาศักยภาพของหน่วยงาน ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การประสานระหว่างหน่วยงานระหว่างประเทศและในประเทศ

3. พัฒนามาตรฐานบริการพยาบาลให้มีมาตรฐานสากล

4. สร้างและจัดการความรู้ด้านสุขภาพและบริการพยาบาลที่เหมาะสมกับประชาคมอาเซียน อาทิ ด้านการดูแลผู้สูงอายุ การอนามัยแม่และเด็ก การจัดการภัยพิบัติ การป้องกันโรค เป็นต้น

คุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลจึงมีความสำคัญอย่างมากในการปรับตัวที่จะผลิตพยาบาลวิชาชีพให้สอดคล้องต่อการเข้าสู่ประชาคม ASEAN คุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลต่อการเข้าสู่ประชาคม ASEAN สามารถจำแนก ได้ดังนี้

1. คุณลักษณะส่วนบุคคล จะต้องมีความรู้ มีความเข้มแข็งทางวิชาการ มีความสนใจใฝ่รู้/เรียนรู้เสมอเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของบุคคล สามารถเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาพยาบาลให้มีความรู้ความเข้าใจการพยาบาลต่างวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพได้ จะต้องมีความยืดหยุ่นสูง สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานและนักศึกษาพยาบาลต่างวัฒนธรรมได้ และมีบุคลิกภาพที่สุภาพและน่าเชื่อถือ

2. สมรรถนะของอาจารย์พยาบาล จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติการพยาบาลที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของผู้รับบริการ มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสืบค้นความรู้ มีความรู้เกี่ยวกับการพยาบาลและการดูแลผู้รับบริการที่ทันสมัย มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ขั้นตอน ระหว่างประเทศ สิทธิในการรักษา ระบบประกันคุณภาพ สิทธิทางด้านกฎหมายของผู้รับบริการแต่ละประเทศ มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญในการพยาบาลเฉพาะสาขา และมีความรู้ทั่วไปที่สามารถประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ให้บริการชาวต่างชาติได้ มีความรู้ในการดูแลรักษาของแต่ละวัฒนธรรมของผู้ใช้บริการในแต่ละกลุ่ม แต่ละชาติ ศาสนา และมีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการดูแลรักษาที่เป็นมาตรฐานสากล และ ASEAN มีความรู้เกี่ยวกับ evidence base practice

สมรรถนะด้านเจตคติ จะต้องมีความสนใจ ความกระตือรือร้นในการสอนนักศึกษาพยาบาลทุกเชื้อชาติ มีทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลง มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานกับเพื่อนร่วมงานชาวต่างชาติ

สมรรถนะด้านการสื่อสาร จะต้องสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสามารถเจรจาต่อรองได้

แนวทางปฏิบัติของสถาบันการศึกษาพยาบาล

จากบทบาทดังกล่าวอาจมีแนวทางในการปฏิบัติได้ดังนี้

1. การบริหารจัดการศึกษาพยาบาลในระดับหน่วยงานหรือระดับสาขา เช่น มีการปรับปรุงหรือเพิ่มหลักสูตรสาขาพยาบาลให้มีความหลากหลาย ทั้งด้านภาษา พัฒนาระบบการศึกษาพยาบาลให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอได้ตามมาตรฐานสากล มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าเรียนที่แตกต่างจากเดิม การกำหนดระบบการพัฒนาอาจารย์ให้มีความพร้อม

ในการผลิตนักศึกษาพยาบาลทุกเชื้อชาติ พัฒนาความสามารถด้านภาษาของอาจารย์พยาบาล อย่างน้อย 2 ภาษา มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน จัดสิ่งแวดล้อมในการทำงานของอาจารย์พยาบาลให้มีความสุข มีระบบการสื่อสาร ภาษา เช่น ป้ายต่าง ๆ เป็นภาษาอังกฤษ พม่า หรือภาษาอื่น เป็นต้น

2. สถาบันการศึกษาที่ผลิตพยาบาลวิชาชีพควรมีการจัดทำข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการรองรับวัฒนธรรม โดยการสร้าง พัฒนาเครือข่ายด้านการพยาบาลข้ามวัฒนธรรม เพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สร้างฐานข้อมูลการเคลื่อนย้ายประชากร Epidemic & pandemic ของโรคต่าง ๆ ปัญหาสุขภาพ nursing workforce เช่น ใน ICN website ฐานข้อมูลความรู้เกี่ยวกับ ประเพณีวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพ การพูดสื่อสารภาษาของประเทศต่าง ๆ ใน ASEAN

บทสรุป

ในยุคการเปลี่ยนแปลงของอาเซียน วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพ 1 ใน 7 ของวิชาชีพที่ได้รับการประกาศรับรองว่ามีความจำเป็นและเป็นที่ต้องการของกลุ่มสมาชิกสามารถเดินทางระหว่างกลุ่มอาเซียนได้อย่างเสรีและประเทศไทยเป็นที่ยอมรับในมาตรฐานในด้านการแพทย์พาณิชย์อาจทำให้เกิดการแข่งขันหรือความร่วมมือที่ดีต่อกันได้ในยุคของโลกไร้พรมแดนอย่างแท้จริง ดังนั้นสถาบันการศึกษาพยาบาลทุกแห่งควรได้รับการส่งเสริมด้านอุปกรณ์และความรู้ที่ทันสมัยในการเชื่อมโยงข้อมูลในกลุ่มภาคีเครือข่ายทั้งในระดับหน่วยงานระดับประเทศและต่างประเทศ เพื่อผลิตพยาบาลและพัฒนาวิชาชีพพยาบาลในการทำหน้าที่ครอบคลุม 4 มิติอย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- ดรุณี รุจกรกานต์. (2555). *การสำรวจคุณวุฒิอาจารย์พยาบาลในประเทศไทย พ.ศ. 2554*. นำเสนอในการประชุมพยาบาลศาสตร์ แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2555.
- ทัศนยา บุญทอง และรุจา ภูไพบูลย์. (2554). การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนปี พ.ศ. 2558 : ผลกระทบต่อระบบสุขภาพที่พยาบาลควรรู้. *วารสารสภาการพยาบาล*. 60(4) : 1-9.
- ปราณี อ่อนศรี. (2557). จิตตปัญญาศึกษา 1 : การศึกษาเพื่อการพัฒนามนุษย์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารพยาบาลทหารบก*. 15(1) : 7-11.

- รัตนา จารุวรรณ. (2553). *ประเด็นและแนวโน้มวิชาชีพการพยาบาล. ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล สหประชาพานิชย์. กรุงเทพฯ.*
- วิจิตร ศรีสุพรรณ, สุจิตรา เหลืองอมรเลิศ และกฤษดา แสงวดี. (2555). การเตรียมความพร้อมของวิชาชีพการพยาบาลเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. *วารสารสภาการพยาบาล. 27(3) : 5-10*
- สุจิตรา เหลืองอมรเลิศ. (2555). *การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน. ในรายงานการประชุมวิชาการเรื่อง “พยาบาลกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน” จัดโดย สมาคมศิษย์เก่าพยาบาล สภาอากาศไทยฯ ร่วมกับวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย วันที่ 30 - 31 กรกฎาคม 2555.*
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษา. (ม.ป.ป.). การศึกษา : *กลไกการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียน. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2557 จาก www.bic.moe.go.th/th/index.php?option=com..view.*
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *การขับเคลื่อนกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ : ยกระดับสู่การเป็นประชาคมอาเซียน. ในเอกสารการประชุมสัมมนาระหว่างประเทศ ประจำปี 2556 เรื่อง “การศึกษาเพื่ออนาคตของประเทศไทย”. จัดโดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา วันที่ 23 - 25 มิถุนายน 2556.*
- ศิริพร จิรวัดน์กุล. (2555). *การพยาบาลข้ามวัฒนธรรมกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. ในรายงานการประชุมวิชาการเรื่อง “พยาบาลกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน” จัดโดย สมาคมศิษย์เก่าพยาบาลสภากาชาดไทยฯ ร่วมกับวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย วันที่ 30 - 31 กรกฎาคม 2555.*
- แอน ไทยอุดม และสายสมร เฉลยกิตติ. (2557). *วิถีทางสร้างสุขสำหรับนักเรียนพยาบาล. วารสารพยาบาลทหารบก. 15(2) : 92-98.*
- อรรวรรณ จุลวงษ์. (2557). *การดูแลข้ามวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารพยาบาลทหารบก. 15(1) : 1-6.*